

NOVÉ TRENDY PREVENČIE PROTI VZNIKU LESNÝCH POŽIAROV

Juraj BALKOVIČ

Vláda Slovenskej republiky dňa 17. januára 2001 prerokovala materiál Ministerstva vnútra SR „Správa vlády SR o zásahu Zboru požiarnej ochrany SR a vzniknutých škodách pri likvidácii lesného požiaru v Slovenskom raji a materiálno-technické zabezpečenie útvarov Zboru požiarnej ochrany SR pri likvidácii požiarov“, ku ktorému prijala uznesenie č. 47/2001. V bode C.6 uložila ministromi pôdohospodárstva v spolupráci s ministrom vnútra navrhnúť postup realizácie úloh a ich finančné zabezpečenie súvisiace s ochranou lesa pred požiarimi, vrátane vykonávania hliadkovej činnosti leteckou technikou a hasenia lesných požiarov.

Na základe tejto úlohy bola vypracovaná správa identického znenia s bodom C.6 uznesenia vlády SR č. 47/2001, ktorá bola prerokovaná na 22. porade vedenia ministerstva 28. júna 2001. Porada vedenia ministerstva uložila „V roku 2001 realizovať leteckú požiarňu službu podľa alt. 3., v roku 2002 a 2003 podľa alt. 2 a v ďalších rokoch podľa alt. 1“.

V Slovenskej republike sa ochranou a prevenciou pred požiarimi zaoberajú právne normy niektorých rezortov.

K 1. aprílu 2002 nadobúda účinnosť zákon NR SR č. 314/2002 Z.z. o ochrane pred požiarimi, ktorý zakazuje vypalovať porasty bylín, kríkov a stromov, zakladať oheň na miestach, kde by mohlo dôjsť k jeho rozšíreniu a zakladanie ohňa na takýchto miestach podmieňuje súhlasom okresného riaditeľstva požiarneho zboru. Z uvedeného je zrejmé, že manipulácia s ohňom v lesoch nie je povolená okrem kontrolovateľného spaľovania zvyškov po ťažbe.

Zákon SNR č. 100/1977 Zb. o lesoch a štátnej správe lesného hospodárstva v znení neskorších predpisov zakazuje v lesoch zakladať oheň v čase zvýšeného nebezpečenstva požiarov, fajčiť a užívateľom lesov ukladá povinnosti vykonávať preventívne opatrenia na ochranu lesov pred požiarimi.

Ochranou prírody a krajiny sa zaoberá aj zákon č. 287/1994 Z.z. o ochrane prírody a krajiny, ktorý na úrovni celého Slovenska zakazuje bez súhlasu orgánov ochrany prírody vypalovať trávne porasty.

Ako z uvedeného vyplýva legislatívnych predpisov, ktoré sa zaoberajú problematikou ochrany a prevenciou pred vznikom požiarov v lesoch je dostatok. Žiaľ právne vedomie najmä obyvateľov vidieckych oblastí je stále nízke a zvlášť v jarných mesiacoch sme svedkami každoročne sa opakujúcej situácie, keď sa hrozivé oblaky dymu vznášajú nad chatami obcí a nie zriedkavo končia rozsiahlymi lesnými požiarimi s veľkými materiálnymi škodami a nie sú zriedkavé ani prípady so stratami na ľudských životoch.

V roku 2001 v lesných porastoch vzniklo 311 požiarov s priamou škodou 7 141 tis. Sk. Najviac požiarov bolo v Žilinskom kraji – 96 so škodou 742,8 tis. Sk, Prešovskom kraji – 41 so škodou 3 595,4 tis. Sk, Banskobystrickom kraji – 41 so škodou 303,8 tis. Sk a Košickom kraji – 39 so škodou 1 486 tis. Sk. Najmenšia požiarovosť bola v Nitrianskom kraji – 17 so škodou 102,8 tis. Sk. V štátnych organizáciách LH v roku 2001 vzniklo 55 požiarov so škodou 1 074,1 tis. Sk. Najviac požiarov bolo evidovaných v rámci OZ Šaštín Stráže – 11 so škodou 504,8 tis. Sk. Požiare s vyššou výškou škody boli na OZ Čadca, kde vznikli 2 požiare so škodou 121,6 tis. Sk, OZ Žarnovica 2 požiare so škodou 101 tis. Sk a OZ Prešov 3 požiare so škodou 173,7 tis. Sk. Ako vyplýva zo stručného prehľadu najvyššie množstvo požiarov vzniklo v neštátnom sektore.

Čas od spozorovania požiaru po realizáciu zásahu na jeho likvidáciu je limitujúcim faktorom, od ktorého sa odvíjajú vzniknuté technické a ekologické škody. V pestrých orografických podmienkach Slovenska, kde najmä v členitom teréne pohorí na odľahlejších lokalitách je spozorovanie požiaru pozemným hliadkovaním často veľmi opozdené.

Je potrebné aj konštatovať, že v nešťatnom sektore LH najmä u užívateľov menších výmer lesa je zabezpečovanie hliadkovej činnosti v lesoch v období vzniku lesných požiarov nedostatočné, čoho dôkazom je aj početnosť požiarov.

Za účelom maximálnej eliminácie týchto vplyvov v roku 2001 MP SR vytvorilo podmienky pre realizáciu leteckej požiarnej služby (LPS) nad oblasťami najviac ohrozenými požiarovosťou v lesoch.

Realizácia LPS v roku 2001

Na základe rozhodnutia 22. PVM o započatí realizácie LPS bola medzi generálnym riaditeľom sekcie lesníckej MP SR a Úradom požiarnej ochrany MV SR podpísaná „Smernica MP SR a MV SR č. 6676/337/2001–700 o leteckej činnosti vykonávanej pri monitorovaní a hasení lesných požiarov“, podľa ktorej sa hliadkovaná činnosť realizovala nad Slovenským rudohorím, Nízkymi Tatrami, Vysokými Tatrami, Belianskymi Tatrami, Slovenským krasom, Veľkou a Malou Fatrou, Slovenskými Beskydami, Javorníkmi v teritóriu lesov okrem lesov v pôsobnosti MO SR. Prostriedky na zabezpečenie LPS boli financované zo ŠFZL SR v plánovanej výške 1,75 mil. Sk. Organizačným zabezpečením za LH boli na základe „Dohody o zabezpečení leteckej požiarnej služby“ medzi GR SL MP SR a GR Lesy SR, š. p., Banská Bystrica poverené Lesy SR, š.p. Banská Bystrica. Na základe tejto dohody bol vypracovaný zoznam odštepných závodov Lesov SR, š.p. zapojených do leteckého monitoringu ochrany lesov pred požiarom s uvedením volacích znakov operačných pracovísk OÚ – OPO a spojenie na vedúcich hospodárskych pracovníkov a zoznam poverených zamestnancov Lesov SR, š. p. Bystrica oprávnených nariadiť prevádzkovateľovi LPS letecké hliadkované lety.

Na základe uvedenej dohody Lesy SR, š. p., Banská Bystrica uzavreli zmluvu na vykonávanie LPS na základe výberu s firmou AERO SERVICE a.s. Košice.

V začiatku priamej realizácie sa operatívne riešili problémy v systéme spojenia, kde predpokladané rádiové spojenie muselo byť nahradené telefónnym z dôvodu neposkytnutia mobilných rádiostanic zložkami požiarnej ochrany. Telefonické spojenie sa odskúšalo po úroveň leteckej základne, ktorá disponovala kontaktnými číslami na operačné stredisko OÚ. Medzi vykonávateľom (Lesy SR, š. p.) a prevádzkovateľom bol dohodnutý systém evidencie a odpočtovania realizovaných prác – oznámenie, požiadavka, letový denník, operatívny záznam prevádzkovateľa o činnosti (pohotovosť, monitoring) a boli stanovené a v mapách vyznačené základné letové trasy z leteckých základní.

LPS začala 28. 9. 2001 formou skúšobného monitorovacieho letu za účasti zamestnancov Lesov SR, š. p., kedy boli preverené spôsoby vizuálneho monitorovania a následne vydaný pokyn k pohotovosti leteckým základňami. Počas zabezpečovania LPS sa monitorovanie nevykonávalo v období daždivého počasia a v čase, keď nebolo zvýšené riziko vzniku lesných požiarov. V období do konca októbra, keď bolo ukončené letecké monitorovanie sa realizovalo 37 letových dní s nalietaním 115 hodín a počas 53 dní bola zabezpečovaná letecká pohotovosť. Počas leteckého monitorovania boli spracované a následne odkontrolované ohne súvisiace so spaľovaním zbytkov po ťažbe, ktoré boli pod kontrolou pracovníkov vykonávajúcich túto činnosť. V rámci monitorovacieho obdobia vznikli v rámci Slovenska 2 požiare, ktoré neboli LPS spozorované z dôvodu, že lokalita ich vzniku bola mimo sledovaného územia.

V súlade so znením smernice sa dňa 30. 10. 2001 uskutočnilo v lokalite obce Čerín preverovacie cvičenie hasenia lesných požiarov leteckou technikou. Cvičenie sa uskutočnilo

za účelom preverenia súčinnosti Lesov SR, š. p. Banská Bystrica, prevádzkovateľa LPS a jednotiek požiarnej ochrany. Výsledky cvičenia boli zo strany zainteresovaných hodnotené pozitívne.

Náklady na LPS v roku 2001 sú vyčíslené fakturáciou leteckého prevádzkovateľa nákladmi, ktoré predstavovali 1,215 mil. Sk. Organizačné zabezpečenie poverenými pracovníkmi Lesov SR, š.p. B. Bystrica bolo realizované v rámci réžie podniku.

Na spoločnom stretnutí zainteresovaných (MV SR – ÚPO, MP SR – SL, Lesy SR, š.p. B. Bystrica a prevádzkovateľa LPS) dňa 13. 11. 2001 za účelom vyhodnotenia realizácie bolo skonštatované:

- LPS tak ako bola realizovaná je prínosom pre ochranu lesa pred požiarimi
- systém spojenia a tok informácií od spozorovania požiaru cez identifikáciu požiaru až po nasadenie síl a prostriedkov medzi zainteresovanými je potrebné prehodnotiť a hlavne upraviť smerom z operačného strediska príslušného okresného úradu
- posúdiť spôsob evidencie a odpočtovania prevádzky LPS
- rozvinúť a potvrdiť LPS v jarnom období
- oddeliť v smernici problematiku monitorovania a hasenia
- vytvoriť priestor a záruky na dlhodobú a pravidelnú činnosť LPS, umožniť tak prevádzkovateľovi zlepšiť technické vybavenie leteckých základní, vrátane zvýšenia poznania kritických, požiarne nebezpečných lokalít, ako aj zodpovedajúcich leteckých plôch.

Pri aktualizácii smernice boli tieto poznatky využité a zapracované do nového znenia pre rok 2002. Dlhodobá a pravidelná činnosť LPS je závislá od finančných zdrojov. Ohrozenie požiarimi je však tak dôležitým faktorom nielen pre lesné hospodárstvo, ale aj s ohľadom na celospoločenské záujmy, že je potrebné v budúcnosti uvažovať so zaistením preventívnych činností.

Postup v roku 2002

Na základe vyhodnotenia poznatkov z realizácie LPS v roku 2001 s prihliadnutím na novú právnu úpravu na úseku ochrany pred požiarimi bola Smernica MP SR a MV SR o leteckej činnosti vykonávanej pri monitorovaní a hasení lesných požiarov aktualizovaná.

Najpodstatnejšou zmenou je rozšírenie monitorovaného územia o kategóriu B, t.j. územia s nižším rizikom výskytu lesných požiarov (spravidla s prevahou listnatých porastov). Sú to územia Malých a Bielych Karpát, Považského Inovca, Tríbeča, Strážskych vrchov, Záhorskej nížiny, Vtáčnika, Krupinskej vrchoviny, Javoria, Štiavnických vrchov, Cerovej vrchoviny, Vihorlatu, Nízkych Beskýd, Slánskych vrchov, Levočských vrchov a Čergova. Plošne bude pokryté celé územie Slovenska, okrem Západoslovenskej a Východoslovenskej nížiny.

V smernici sú riešené štyri základné okruhy problematiky a to činnosť LPS, leteckej techniky, staníc LPS a ďalších zložiek zapojených do LPS; obsah činnosti LPS v pracovnej pohotovosti a pri monitorovacích letoch; podmienky vykonávania letov za účelom leteckého hasenia lesných požiarov; ostatné činnosti súvisiace so súčinnosťou s operačnými pracoviskami hasičského a záchranného zboru.

Zákomom NR SR č. 553/2001 Z.z. o zrušení niektorých štátnych fondov, bol zrušený Štátny fond zveľadovania lesa SR (ŠFZL SR) ako i zákon č. 131/1991 v platnom znení. V súlade s § 16, odsek 1 písm. c) zákona NR SR č. 303/1995 Z.z. o rozpočtových pravidlách SR v platnom znení a uznesení vlády SR č. 103 zo 6. 2. 2002 bod C.3 náš rezort pripravil „Výnos MP SR o finančnej podpore programov podpory zveľadovania lesa“. V rámci pripraveného výnosu bude možné poskytovať dotácie na ochranu lesa, kde patria aj preventívne protipožiarne opatrenia. V rámci tohto dotačného titulu budú účelovo viazané

prostriedky na realizáciu LPS v roku 2002 v čiastke 4,25 mil. Sk, v zmysle uznesenia 22. porady vedenia ministerstva z 28. júna 2001.

Organizačné zabezpečenie LPS budú aj v roku 2002 realizovať Lesy SR, š.p. Banská Bystrica, ktorému budú pridelené finančné prostriedky. Táto organizácia vykoná aj výber prevádzkovateľa LPS tak, aby bol ekonomicky najefektívnejší a zabezpečil smernicou stanovené podmienky.

Ing. Juraj BALKOVIČ

*Ministerstvo pôdohospodárstva SR
Dobrovičova 12
812 66 Bratislava
e-mail: <bernado@land.gov.sk>*